

DE ORDE VAN HET GULDEN VLIES OP PIJPEKOPPEN

door Kees Faas (Krommenie)

In oktober 1985 werd Koningin Beatrix tijdens haar staatsbezoek aan Spanje onderscheiden met de Orde van het Gulden Vlies. Deze hoogste Spaanse onderscheiding werd in 1430 door Philips de Goede in Brugge gesticht en is via Maximilliaan I, uit het huis Habsburg, aan Oostenrijk gekomen.

Het hoofddoel van de orde was de verdediging van de christelijke godsdienst; nevensdoel was een grotere bloei van de riddersstand.

Onder de Nederlanders, die de orde kregen bevinden zich: Willem van Oranje en de koningen Willem I, II en III en vele edelen, waaronder Jan van Wassenaar, burggraaf van Leiden. Zijn wapen, omgeven door de keten van het Gulden Vlies met de ramsvacht, is te zien in de St. Bavokerk te Haarlem.

De Gulden Vlies juwelen bestaan uit een keten met een gouden ramsvacht, door Philips de Goede ontleend aan de Griekse mythologie. Het betreft de vacht van een aan Zeus geofferde ram, geplaatst in een tempel en bewaakt door een nooit slapende draak. Jason en de Argonauten wisten echter toch het Gulden Vlies te bemachtigen.

De orde werd regelmatig afgebeeld op munten (afb.4) en komt ook op enkele pijpekoppen voor.

Op de eerste pijpekop (afb.1), gemaakt tussen 1730 en 1740 (43 mm hoog), staat aan de linkerzijde Karel V (1500-1558) afgebeeld. Wellicht betreft het een herdenkingspijp, want in 1530 werd deze vorst uit het Habsburgse Huis door de Paus tot Rooms-Keizer gekroond. Op zijn rechterhand draagt hij de rijksappel en links het zwaard (vgl. Pijpelogie van Friederich blz.113,no.1). Onder zijn voeten staan drie Franse lelies en aan weerszijde van zijn hoofd staat de tekst CAR. DE 5. De rechterzijde van de kop (afb.2) toont de Orde van het Gulden Vlies. Boven de keten is een bladerkroon en binnen de keten twee gekruiste zwaarden en de tekst PLUS UL TRA (de aller-grootste). De tweede pijp (afb.3) werd rond 1750 in Gouda gemaakt (hoogte 38 mm). Het hielmerk is de liggende leeuw en het type komt overeen met afb.5-8 in PKN nr.15, blz.63 (Het Goudse pijpenmakersgeslacht Verzijl, door J.van der Meulen).

Keizer Frans I, die staat afgebeeld was in 1736 gehuwd met Maria Theresia van Habsburg, keizerin van het Duitse rijk en soeverein vorstin van de Oostenrijkse erflanden. In 1745 werd Frans tot Rooms-Keizer gekroond. Duidelijk is te zien dat hij de keten van de Orde van het Gulden Vlies draagt.

afb.1. Linkerzijde

afb.2. Rechterzijde

afb.3. Keizer Frans I

afb.4. Rekenpenning van de rekenkamer in Holland, 1507, koper: achterzijde; vuurstaal en keten van het Gulden Vlies.